

13

**Birinci Mecliste
Ankara
Milletvekilleri**

**Ankara Deputies
in the First
Parliament**

Şerif Demir

Birinci Mecliste Ankara Milletvekilleri

*Şerif Demir**

Özet

23 Nisan 1920'te Ankara'da toplanan Meclisin parlamento tarihimizde çok özel ve önemli bir yeri vardır. Bu Meclis, İstanbul ve Malta'da buldukları sürgünden dönen milletvekilleri ile yurdun farklı yörelerinden seçilen milletvekilleriyle açıldı. 1920-1923 yılları arasında dört yasama yılında 750 oturum gerçekleştirdi. Birinci dönem Mecliste Ankara'yı dokuz milletvekili temsil etti. Bu milletvekillerinden dördü Ömer Mümtaz Bey, Hacı Atıf (Taşpınar), Mustafa Hilmi (Çayırlioğlu) ve Ahmet Rüstem (Bilinski) İstanbul'dan gelerek Meclise doğrudan katıldılar. Diğer beş milletvekili Mustafa Kemal (Atatürk), Ali Fuad (Cebesoy), Hacı Mustafa (Beynam), Şakir (Kınacı) ve Şemsettin (Bayramoğlu) seçilerek Ankara'yı temsil etme hakkını elde ettiler. Böylece Ankara'yı temsil edecek milletvekilleri belirlenmiş oldu. Ankara milletvekillerinden sadece Mustafa Kemal'in Meclisteki emek ve çabalarının tamamını detaylı anlatmak bile böyle bir çalışmanın sınırlarını aşmaktadır. Bu nedenle bu araştırma, Ankara'yı temsil eden dokuz milletvekilinin kısa özgeçmişlerini, Meclisteki siyasi faaliyetlerini ve Mecliste üstlendikleri idari görevleri, belirli bir şablon kapsamında genel hatlarıyla ortaya koymayı ve dönemin zorlu şartları içerisinde milletvekillerinin Millî Mücadele yolunda yaptığı çalışmalarını görünür kılmayı hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda Millî Mücadele'de büyük rol oynayan ve Cumhuriyetin doğumuna öncülük eden bu Meclisi her yönüyle incelemek gerekmektedir. Bu çalışmanın öncelikli amacı bu Meclisi daha iyi anlamak ve yakından tanıyabilmek için Ankara milletvekilleri üzerinden Meclise bakmaktır. Meclis eksenli yapılan bu çalışmanın öncelikli kaynakları Meclis arşivi ve Meclis Genel Kurulunun tutanaklarıdır. Bu çalışma doğrultusunda, döneme ilişkin Meclis kaynakları detaylı olarak tetkik edilmiş; ayrıca birinci el kaynaklar üzerinden gidilerek dönemin hatıraları karşılaştırmalı incelenmiştir. Bu hatıralar tenkit süzgecinden geçirilerek çalışmada kullanılmıştır ve bu sahada yapılmış olan tetkik eserlerden de faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Ankara, Meclis, Gazi Mustafa Kemal, Millî Mücadele, Ali Fuad Cebesoy

* Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü, tanzimat1839[at]gmail.com, ORCID: 0000-0002-6831-2188

Ankara Deputies in the First Parliament

Abstract

The Assembly, which convened in Ankara on April 23, 1920, has a very special and important place in our parliamentary history. This Assembly was opened with the deputies returning from exile from Istanbul and Malta, and the deputies elected from different regions of the country. It held 750 sessions in its four legislative years, 1920-1923. Ankara was represented by nine deputies in the first term of the Parliament. Four of these deputies, Ömer Mümtaz Bey, Hacı Atıf (Taşpınar), Mustafa Hilmi (Çayırılıoğlu) and Ahmet Rüstem (Bilinski), came from Istanbul and attended the Assembly directly. The other five deputies, Mustafa Kemal (Atatürk), Ali Fuad (Cebesoy), Hacı Mustafa (Beynam), Şakir (Kınacı) and Şemsettin (Bayramoğlu) obtained the right to represent Ankara by being elected. Thus, the deputies to represent Ankara were determined. Even describing in detail all the great efforts of Mustafa Kemal, one of the Ankara deputies, in the Assembly is beyond the limits of such a study. For this reason, the essence of this study was outlined in the context of a specific template, with brief biographies of nine deputies representing Ankara, their political activities in the parliament and the administrative duties they assumed in the parliament. Undoubtedly, in the difficult conditions of the period, the work of the deputies on the way to the National Struggle was also mentioned. When the period is evaluated as a whole, it is seen that Hacı Mustafa Efendi, one of the Ankara deputies, was in a very tremendously active work in the parliament. Unlike Hacı Mustafa Efendi it is understood that Ahmet Rüstem Bey did not participate in any legislative activities. However Rüstem Bey played an important role in determining the foreign policy followed by the Parliament.

Keywords

Ankara, Parliament, Gazi Mustafa Kemal, National Struggle, Ali Fuad Cebesoy

1. Giriş

Ankara siyasi, idari ve tarihî bakımdan son derece önemli bir şehrimizdir. Bu şehrimizin TBMM'deki yeri ve Millî Mücadele'deki önemi tartışılmaz niteliktedir. Bu vatanın kurtuluşu ve yeni devletin doğuşuna tanıklık eden bu şehrin, döneme yönelik tecrübelerinin bilinmesi son derece önemlidir. Bu çalışma üzerinden Ankaralıların Millî Mücadele'ye bakışı ve Ankara milletvekillerinin yasama faaliyetleri içerisindeki yeri ve önemi ortaya konuldu. Dönem içerisinde Ankara'nın çok kıymetli temsilcileri vardı. Bu milletvekilleri arasında yer alan Gazi Mustafa Kemal Paşa ve Ali Fuad Paşa hakkında pek çok çalışma yapıldı. Fakat bu iki milletvekili dışında kalan yedi milletvekili yeterince tanınmamaktadır. Bu milletvekillerinin daha iyi bilinerek Millî Mücadele ve parlamento tarihindeki yerinin ve öneminin ortaya konulması son derece önemlidir. Bu çalışma, bu eksikliğin giderilmesine çalışmaktadır.

Bu çalışmanın giriş kısmında ve ilerleyen bölümlerinde pek çok tekrar bilgileri bulunabilir. Bu durum sıkıcı ve sorun olarak gözükebilir. Fakat söz konusu edilen pek çok bilginin yerli yerine oturması ve verilen konuların belirli bir bağlamda anlaşılması ve anlatılabilmesi için bu bilgilerin tekrar edilmesi zaruri bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Her bir çalışmaya kendi konu bütünlüğü içerisinde bakarak okumak ve ortaya konulan bilgileri o çerçevede değerlendirmek gerekir.

2. Son Osmanlı Parlamentosu: Meclis-i Mebûsan

19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal Paşa, millî irade ve ulusal bağımsızlığa giden yolu açtı. Amasya Genelgesi, Erzurum Kongresi ve Sivas Kongresi'nde ısrarla millî iradede söz etti. İstanbul Hükûmetinin sorumsuz tasarrufları üzerine Mustafa Kemal Paşa, Temsil Heyetini kurarak İstanbul'daki hükûmeti tanımadığını ilan etti. İstikrarsız ve iktidarsız Sadrazam Damat Ferit Paşa hükûmeti, istifaya mecbur kaldı. İstanbul'da kurulan yeni Ali Rıza Paşa hükûmeti, öncelikle Meclisin açılacağını duyurdu. Ulusal iradenin tecelli edeceği böyle bir meclisi başından beri savunan Heyet-i Temsiliye lideri Mustafa Kemal Paşa, bu mebus seçimlerine büyük özen ve önem verdi.¹ Zira ulusal direnişin meşru bir temel üzerinden yükselebilmesi için halkın desteği çok önemliydi. Bu seçimlerde halk, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti mensuplarına olan güven ve desteğini gösterdi.

Seçimler tamamlandı. 12 Ocak 1920'de açılan son Osmanlı Meclis-i Mebûsanda Ankara'yı Ahmed Rüstem Bey, Taşpınarlı Hacı Atıf Efendi, Şeyh Tayyip Efendi (istifa etti), Mustafa Hilmi Bey ve Ömer Mümtaz Bey temsil ettiler. Bu milletvekilleri görev yaptıkları süre içerisinde Mecliste fazla bir aktivite göstermediler. Mecliste sessiz ve siyasette pasif kaldılar.²

¹ İhsan Güneş, "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nden Halk Fırkası'na Geçiş", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 3/8, (1987), s.430-431

² Sebahaddin Mihçı, "İstatistiklerle Son Osmanlı Meclis-i Mebûsanı", *Tarihin Peşinde*, S. 4, (2010), s. 199

Son Osmanlı Meclisi, üç aylık kısa ömründe “Misak-ı Millî” gibi son derece anlamlı ve önemli bir kararı alarak Millî Mücadele'nin nihai hedeflerini ortaya koymanın onuruna sahip oldu. Misak-ı Milli kabul eden Meclis-i Mebûsan, 16 Mart 1920'da İngiliz askerleri tarafından basılarak dağıtıldı. 18 Mart'ta toplanan Meclis-i Mebûsan, bu şartlarda görevini layıkıyla yapamayacağını belirterek oturumlara ara verdi.³ 11 Nisan'da Meclis, Padişahın iradesiyle tamamen kapatıldı.⁴

3. Millî Mücadele Merkezi Olarak Ankara

Ankara'nın Millî Mücadele'ye merkez olmasının pek çok sebebi vardı. Şehir mükemmel bir jeopolitik konuma sahipti. Bunun yanında coğrafi konunu, tarihi bir geçmişi, güvenliği yüksek saha avantajı, gelişmiş ulaşım ve iletişim altyapısı vardı. Bu coğrafi, tarihî ve fiziksel özellikler Ankara'yı diğer şehirlerin önüne geçiriyordu.

I. Dünya Savaşı sonrasında Anadolu'nun pek çok şehri gibi Ankara'ya da işgal kuvvetleri geldi. İşgalci güçler şehirde adeta terör rejimi uyguladılar. Şehrin ileri gelenleri hapis, işkence ve sürgüne maruz kalırken kadınlara ve çocuklara yönelik saldırılar yapıldı. Halk büyük bir umutsuzluk içinde geleceğe son derece karamsar bakıyordu.⁵ Bu karanlık siyasi atmosfer içerisinde Mustafa Kemal'in verdiği mücadele Ankara'da büyük ilgi ve destekle karşılandı. Şehir, Millî Mücadele'ye ilk günden itibaren açık destek verdi. Şehirdeki ilk Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Müftü Rıfat Efendi öncülüğünde Hoca Atif, Çayırlioğlu Hilmi, Ömer Mümtaz, Kütükçüoğlu Ali ve Ekrem Beyler öncülüğünde kuruldu⁶.

Mustafa Kemal Paşa ile Ali Fuat Paşa, 1919 yılının Şubat ayında Ankara'nın Millî Mücadele'nin merkezi olmasını konuştular.⁷ Mustafa Kemal Paşa bu şehri, işgal bölgelerine yakın, güvenli ve İstanbul'a ulaşmanın kolay olması nedeniyle tercih etmişti.⁸ Kısacası böyle bir kararın alınmasında şehrin stratejik konumu ve Ankaralıların Millî Mücadele'ye olan desteğinin büyük etkisi oldu.

Mustafa Kemal Paşa, 27 Aralık'ta Ankara'ya geldi. Şehirde coşkulu bir karşılama yapıldı. Binlerce Ankaralı yollara döküldüler.⁹ Ankaralıların bu içten ve samimi karşılamasından çok memnun kalan Mustafa Kemal Paşa, şehrin ileri gelenlerini davet ederek tanışma toplantıları düzenledi. Ülkenin geleceğine yönelik fikirlerini paylaştı.¹⁰ Mustafa Kemal Paşa, 27 Aralık'ta teşkilatlara bir yazı yazarak Heyet-i Temsiliyenin merkezinin Ankara

³ Sacit Karaibrahimoğlu, *Türkiye Büyük Millet Meclisi*, Ankara: Ege Matbaası, 1968, s. 25.

⁴ Sebahattin Selek, *Anadolu İhtilali*, c. I, İstanbul: Kastaş Yayınları, 1987, s. 338

⁵ Avram Galanti, *Ankara Tarihi I-II*, Ankara: Çağlar Yayınları, 2005, s.177.

⁶ Mazhar Müfit Kansu, *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber*, c.II, Ankara: TTK Yayınları, 1986, s. 488

⁷ Bilal N. Şimşir, *Ankara... Ankara... Bir Başkentin Doğuşu*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2006, s.103.

⁸ Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.I, İstanbul: MEB Yayınları, 1970, s.335.

⁹ Kansu, *Atatürk*, s. 498; Ankara Merkezi 25-30 bin nüfuslu bir kentti. Fakat çevre köy ve kasabalardan gelenlerle birlikte Mustafa Kemal'i 50-80 bin kişilik bir kalabalık karşılayarak bağrına bastı. Fuat Bayramoğlu, “Millî Mücadele Yıllarında Ankara”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 9/27, (1993), s.487.

¹⁰ Oğuz AYTEPE, “85. Yılında Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'ya Gelişi”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.29-30, (2002), s.37.

olduğunu bildirdi.¹¹ Ankaralılar Mustafa Kemal Paşa ile Heyet-i Temsiliyenin bütün maddi masraflarını karşıladılar.¹² Şehir ahalisinin Mustafa Kemal'e ve Millî Mücadele'ye olan bu büyük desteği zafere kadar sarsılmadan devam etti.¹³

4. Birinci TBMM'nin Açılması

İstanbul'un işgal edilmesi ve Meclisin dağıtılmasıyla birlikte Anadolu-Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin tüzüğündeki 4. madde uygulamaya geçti. Böylece cemiyet ülke yönetiminin sorumluluğunu üstlendi. Cemiyet adına Heyet-i Temsiliye lideri Mustafa Kemal Paşa, Ankara'da bir meclisin açılması için önce Kolordu Komutanlıklarına ve Valiliklere haber göndererek durum değerlendirmesi yaptı.¹⁴ Sonra Mustafa Kemal Paşa, 19 Mart 1920'de vilayetlere, müstakil livalara, kolordu kumandanlıklarına bir bildiri göndererek Ankara'da olağanüstü yetkilere haiz bir meclisin açılması için bilgilendirme yaptı.¹⁵ Bu bildiriye göre; 1. Ankara'da geniş yetkilerle donatılmış yeni bir meclis toplanacaktı. 2. Her sancak, bir seçim merkezi kabul edilerek her birinden nüfusa bakılmaksızın beşer üye seçilecekti. 3. Bu seçimler on beş gün içerisinde tamamlanacaktı. Millî iradenin tam temsil edebilmesi amacıyla Meclisin kalabalık olmasına büyük önem verildi.

Dönemin zorlu koşulları içinde seçimlerin on beş gün içerisinde tamamlanabilmesi kolay değildi. Bu sebeple milletvekilleri kısa bir süre evvel gerçekleştirilen Meclis-i Mebûsan seçimlerinde belirlenen ikinci seçmenlerden faydalandı. Bu ikinci seçmenlerle, sancak yönetiminde görev yapan Meclis üyeleri ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin tespit edeceği kişilerden bir kurul toplanacaktı. Bu kurul o yörenin milletvekillerini seçecekti. Seçimlere partiler aday gösterebileceği gibi adaylar bağımsız olarak da katılabileceklerdi. Bu esaslar doğrultusunda Birinci Büyük Millet Meclisinde görev yapacak beş kişilik vilayet temsilcilerinin seçimleri yapıldı.¹⁶ Seçimlerde başarılı olan milletvekilleri nisan ayının başından itibaren Ankara'ya gelmeye başladılar.

Ankara'da açılacak yeni Meclisin nerede toplanacağı önemli bir sorundu. Bu amaçla yapılan tahkikatın neticesinde henüz inşaatı tamamlanmamış, savaş sebebiyle yarım kalmış İttihat ve Terakki'nin Ulus'taki binası belirlendi.¹⁷ Hızlı bir tadilat ve inşaat

¹¹ Kansu, *Atatürk*, s.500.

¹² Abdülkerim Erdoğan- Gökçe Günel, *İstiklâl Savaşında Ankara*, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2007, s. 131; Ankara Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi olarak Müftü Rifat Efendi topladıkları maddi yardımları elden teslim ettiler. Kansu, *Atatürk*, s. 507-508.

¹³ 2 Ekim 1922'de Ankaralılar Mustafa Kemal'e "Ankara Hemşeriliği" unvanını verdiler. Utkan Kocatürk, *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, Ankara: ATAM Yay., 2007, s. 304. Ankaralılar Mustafa Kemal'e Çankaya Köşkü'nü sahibinden satın alarak hediye ettiler. Böyle bir düşünce ve hediyeyle oldukça mutlu olan Mustafa Kemal, köşkü vatani koruyan orduya bağışladılar. Kocatürk, *Atatürk*, s.254.

¹⁴ Atatürk, *Nutuk*, c.I, s. 421; Selek, *Anadolu*, s.338-339.

¹⁵ Atatürk, *Nutuk*, c.I, s.421-422.

¹⁶ Mizyal Karaçam Şengil, *Birinci Dönem TBMM'de Düşünce Akımları (1920)*, İstanbul: Cem Yayınları, 1996, s.62.

¹⁷ Hayrettin Abidin, *Tarihte Ankara-İstiklâl Harbi ve Bursa Hatıraları*, Ankara: Suhulet Yayınları, 1934, s. 45-46

başlandı. Ankaralılar bu binaya sahip çıktılar. Binanın çatısı Ankaralıların evlerinin damlarından, milletvekili sıraları Ankara Öğretmen Okulundan, aydınlatması kahvehanelerden toplanan lambalarla sağlandı. Mobilya ve ahşap işleri bir gönüllü tarafından gerçekleştirildi.¹⁸ Meclisin açılmasıyla birlikte memurlara ihtiyaç duyuldu. Ankara'da çeşitli kamu kurumlarında çalışan memurlar, İstanbul'dan çekinerek Mecliste görev almakta pek gönüllü olmadılar. Bu durum üzerine Ankara Lisesinin son sınıf öğrencileriyle Öğretmen Okulunun öğrencileri Mecliste gönüllü memurlar olarak göreve başladılar.¹⁹

Meclis-i Mebûsandan TBMM'ye geçişte bir meşruiyet sorunu yaşanmadı. Çünkü İstanbul'un İşgali sonrasında Heyet-i Temsiliyenin, mebusları Ankara'ya davet etmesine halk ve mebuslar olumlu yaklaştılar. Bu durum Millî Mücadele'ye olan güveni gösteriyordu. Millî iradenin İstanbul'da saldırıya uğraması ve millet adına hareket edecek bir meclisin olmaması kamu vicdanını yaralıyordu. İstanbul'da Meclisin tatil kararı alması ve son Meclis-i Mebûsan Başkanı Celalettin Arif Bey'in de Ankara'ya gelerek bu mecliste yer alması meşruiyete yönelik bütün endişe ve şüpheleri ortadan kaldırdı.²⁰

Açılacak yeni meclisin niteliği ve mahiyeti hakkında da farklı görüşler ileri sürüldü. Meclisi Mebûsan Reisi Celalettin Arif Bey, bu Meclisin Osmanlı Meclisi Mebusûnunun bir devamı olduğunu savunarak Meclisin niteliği ve idaresinde herhangi bir farklılığın doğru olmayacağını söyledi. Fakat Meclisteki bazı milletvekilleri Celalettin Arif Bey'den farklı düşünüyorlardı.²¹ Böylece halk hâkimiyetinin vurgulandığı cumhuriyete doğru gidişin başladığı yeni bir parlamenter dönem başlamış oldu.

Mustafa Kemal Paşa 21 Nisan ve 22 Nisan'da yayınladığı genelgelerle Meclisin açılışına yönelik yapılacak düzenlemeler hakkında bilgi verdi.²² Meclis 23 Nisan 1920 saat 13.45'te Sinop Mebusu Şerif Bey'in açış konuşması²³ ve 120 milletvekiliyle açıldı.²⁴ Üç yıllık sürede dört yasama döneminde görev yapan bu mecliste, 337 milletvekili görev aldı.²⁵ Görev yaptığı dönem içerisinde Mecliste 730 oturum gerçekleştirildi. Bu

¹⁸ Komisyon, *TBMM Albümü 1920-2010*, c. I, Ankara: TBMM Yay., 2010, s.3

¹⁹ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *İlk Meclis*, İstanbul: Cumhuriyet Yayınları, 1999, s.16

²⁰ Hamdi Gürler, *Paşaların Gözüyle Millî Mücadele*, Ankara: Vadi Yayınları, 2007, s.234

²¹ Yunus Nadi, *Ankara'nın İlk Günleri*, İstanbul: Sel Yayınları, 1955, s.112-116

²² Atatürk, *Nutuk*, c.I, s. 431-432; Selahattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, c.III, Ankara: MEB Yayınları, 1978, s.94.

²³ TBMM, ZC, D.1, İ.1, c.I, (23 Nisan 1336), s.2.

²⁴ Ahmet Demirel, *İlk Meclisin Vekilleri (Millî Mücadele Döneminde Seçimler)*, İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2010, s.75.

²⁵ TBMM'de görev yapan bu milletvekillerinin sayısı hakkında farklı rakamlar verilmektedir. Ali Fuat Cebesoy, *Gl. Ali Fuat Cebesoy'un Siyasi Hatıraları*, İstanbul: Vatan Neşriyat, 1957, s.310-311 Bu konuda bkz. Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Millî Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923*, c. III, Ankara: TBMM Vakfı Yay., 1995, s. 9-14. Zeki Çevik, *Millî Mücadele'de "Müdafaa-i Hukuk'tan Halk Fırkası'na" Geçiş (1918-1923)*, Ankara: ATAM Yay., 2002, s. 289-294; Bu sayılar arasındaki farklılıklar için yapılmış ir değerlendirmeye bkz. Ahmet Demirel, *Birinci Mecliste Muhalefet*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1994, s. 87-90.

oturumların 553'ü açık 177'si gizli oturum şeklinde yapıldı. Bu Mecliste hiçbir siyasi parti olmadı. Fakat milletvekilleri arasında farklı siyasal eğilimler ortaya çıktı. Bu farklılıklar zaman içinde milletvekillerinin Birinci Grup ve İkinci Grup şeklinde ayrışmasına neden oldu. Böylece belirli bir parti disiplininin uzak fakat ortak hareket eden belirli siyasi yapılar belirginleşmeye başladılar.²⁶

5. Ankara Milletvekilleri

Birinci TBMM'de Ankara'yı, 9 milletvekili temsil etti. Bu milletvekilleri iki yoldan belirlendi. Daha evvel Osmanlı Meclis-i Mebûsana seçilen Hacı Atıf (Taşpınar), Mustafa Hilmi (Çayırılıoğlu), Ömer Mümtaz (Tanbi) ve Ahmet Rüstem (Bilinski) yeni Meclisin doğal üyesi olarak katıldılar. Böylece son Osmanlı Meclisinden 4 milletvekili TBMM'ye geldi. Geriye kalan 5 milletvekili seçimle belirlendi.

Birinci Meclis açılmadan evvel tüm seçim bölgelerinde gibi Ankara'da da 5 milletvekilliği için seçimler yapıldı. Bu amaçla Ankara vilayetinin İdare Meclisi üyeleri, belediye yöneticileri, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleriyle birlikte Ankara Merkez, Keskin, Bala, Haymana, Nallıhan, Yabanabat (Kızılcahamam) ve Ayaş kazalarından seçilen müntehib-i sanilerden oluşan heyet, 27 Mart ve 30 Mart'ta toplanarak yeni milletvekillerini seçtiler. Bu seçimlere göre Mustafa Kemal Paşa (Atatürk) 140, Ali Fuad Paşa (Cebesoy) 132, Hacı Mustafa Efendi (Beynam) 80, Şakir Efendi (Kınacı) 122 ve Şemsettin Efendi (Bayramoğlu) 79 oy alarak Ankara'yı Mecliste temsil etme hakkını kazandılar. Mazbatalar 1 Nisan 1920'de düzenlenerek Meclise gönderildi.²⁷

5.1. Mustafa Kemal Paşa (Atatürk)

1881'de Selanik'te doğdu. 1905'te Harp Okulunu bitirdi. Trablusgarp, Çanakkale ve Birinci Dünya Savaşı'nın farklı cephelerine katıldı. Çanakkale Savaşlarındaki başarılarıyla dikkatleri üzerine çekerek kamuoyu tarafından yakından tanındı. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı. Kongreler gerçekleştirdi. Son Osmanlı Meclis-i Mebûsana Erzurum milletvekili olarak katıldı.²⁸ Fakat bu Meclisin yasama çalışmalarında 23 Şubat 1920'de sağlık gerekçesiyle izinli sayıldığından yer almadı.²⁹ Mustafa Kemal Paşa, son Osmanlı Meclisi Mebûsanda milletvekili olduğundan yeni Meclise doğrudan katılma hakkına sahipti. Fakat kendisi Ankara'dan aday olarak seçimlere katıldı. En yüksek oy oranıyla Ankara'yı temsil edecek milletvekillerinden birisi oldu.

²⁶ Bknz. Demirel, Ahmet, *Birinci Mecliste Muhalefet*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.

²⁷ TBMM Arşivi, Mustafa Kemal, Seçim Mazbatası, https://www5.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d01/SM_20_1_1.pdf (Erişim:19.07.2022)

²⁸ Erzurum'da seçimler 1919 yılının aralık ayının son haftasında yapıldı. Bu seçimlerde 300 kişilik müntehibi evvel belirlendi. Mazbatalara göre bu seçimlerden en yüksek oyu Mustafa Kemal alarak birinci sıradan Erzurum mebusu seçildi. M. Fahrettin Kırzioğlu, "Mustafa Kemal Paşa-Erzurum İlişkileri Üzerine Belgeler (1919-1920)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 7/20, (1991), S.257

²⁹ Komisyon, *TBMM Albümü*, s. ü11.

TBMM'nin açılması için büyük emek veren Mustafa Kemal Paşa, Meclisin açılışıyla siyasi yeteneğini ve liderlik özelliklerini göstermeye başladı. 24 Nisan'da Mecliste yaptığı uzun konuşmasıyla milletvekillerine, Mondros'tan başlayarak Ankara'da yeni Meclisin açılışına kadar geçen olayları sırasıyla anlattı.³⁰ Konuşmasını tamamladıktan sonra Mustafa Kemal Paşa, kuvvetler birliği esasına dayalı yeni bir hükûmet kurulmasını teklif etti. Bu konuşma ve önerisiyle Mustafa Kemal Paşa, cumhuriyete giden yolu açtı.³¹ Bu arada Mustafa Kemal Paşa'nın Erzurum'da kurduğu Temsil Heyeti görev ve sorumluluğunu tamamlayarak Meclise devredildi.³² Aynı gün içerisinde yapılan gizli oturumda Mustafa Kemal Paşa milletvekillerine ülkenin siyasi durumu ve ülkenin işgal edilmesi hakkında bilgi verdikten sonra İstanbul Hükûmetinin özgür çalışamayacağını belirterek ülke yönetimini ele almak gerektiğini söyledi.³³ Günün sonunda Mustafa Kemal Paşa, 120 milletvekilinden 110 kişinin oyunu alarak Meclis Başkanı seçildi.³⁴ Meclise teşekkür etmek için kürsüye gelen Mustafa Kemal Paşa, "Hayatımda daima düsturu hareketim irade-i milliye istinat ederek milletin ve vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur." dedi. 25 Nisan'da Mustafa Kemal'in liderliğinde 7 kişilik Geçici İcra Encümeni kuruldu.

Mustafa Kemal Paşa, Mecliste oldukça aktif bir çalışma performansı ortaya koydu. Kısa sürede Meclisin en çalışkan milletvekillerinden birisi oldu. Etkin, etkili ve aktif bir liderlik yaptı. Meclise getirdiği kanun önerileri arasında Hıyaneti Vataniye Kanunu, İstiklâl Mahkemeleri Kanunu ve İcra Vekilleri Heyeti Kanunu ve Teşkilat-ı Esasiye Kanunu gibi çalışmalar vardı. Mustafa Kemal, oluşacak yeni yönetimin her şekilde güç ve yetkisini Meclisten alması gerektiğini savundu.³⁵ Bu amaçla 2 Mayıs'ta Meclis, Bakanlar Kuruluna seçilecek milletvekillerinin belirlenmesine yönelik hukuki düzenlemeyi gerçekleştirdi. 3 Mayıs 1920'de Mustafa Kemal Paşa liderliğinde ilk kabine üyeleri de Meclis tarafından belirlenerek çalışmalarına başladı.³⁶ Ankara'da tesis edilen bu yeni yönetim, İstanbul Hükûmetini yok sayarak ülkenin iç ve dış politikalarının belirlenmesinde inisiyatifi üzerine aldı. Çünkü bu milletin kaderini belirleyecek zorlu günler yaşıyordu.

Batı Cephesi'nde Yunanların 10 Temmuz 1921'de saldırıya geçip Kütahya- Eskişehir Savaşlarını kazanarak Ankara'nın üzerine yürüme ihtimali Mecliste büyük bir karamsarlığa sebep oldu. Büyük Millet Meclisi, durumu yerinde görüşüp alınacak tedbirler hakkında bir rapor istedi. 2 Ağustos 1921'de Rıza Nur, Vehbi ve Mahmut Beylerden oluşan bir komisyonun hazırladığı rapor, orduyu toparlayacak, karamsar

³⁰ TBMM, ZC, D.1, İ.2, c.I, (24 Nisan 1336), s.8-30.

³¹ Atatürk, *Nutuk*, c.II, s.438.

³² TBMM, ZC, D.1, İ.2, c.I, (24 Nisan 1336), s.37; Yunus Nadi, *Birinci Büyük Millet Meclisi*, İstanbul: Sel Yayınları, 1955, s. 41.

³³ TBMM, GCZ, D.1, (24 Nisan 1336), s.2-10.

³⁴ TBMM, ZC, D.1, İ.2, c.I, (24 Nisan 1336), s.38-39.

³⁵ Nadi, *Meclis*, s.59.

³⁶ TBMM Z.C., D. I, c.I, İ.10, (3 Mayıs 1336), s. 198.

havayı dağıtacak ve milleti ayağa kaldıracak bir lidere ihtiyaç duyulduğunu belirtiyordu. Akıllara böyle önemli bir sorumluluğu yerine getirebilecek ilk kişi olarak Meclis Başkanı Mustafa Kemal Paşa geldi. Meclisin 5 Ağustos 1921 gizli oturumunda Mustafa Kemal Paşa, şahsına gösterilen bu teveccühe teşekkür etti. Fakat bu görevi, Meclise ait yetkilerin kendisine devredilmesi şartıyla kabul edeceğini söyledi. Meclis, Mustafa Kemal Paşa'nın bu şartlarını kabul ederek sınırlı bir süreliğine (üç ay) ordunun başına Başkomutan olarak seçti.³⁷ Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, üstlendiği ağır sorumluluğun gereğini yaparak Yunan ordusunu Sakarya'da ağır bir hezimete uğrattı. Yunanlılar geri çekildiler.

5 Kasım 1921'de Başkomutanlık Yasası'nın süresi doldu. Savaş devam ettiğinden kanunun süresinin uzatılmasına ihtiyaç vardı. Bu konuyu Meclis gündemine aldı. Milletvekilleri Mustafa Kemal Paşa'nın bu görevi sürdürmesinde hemfikirdiler. Fakat Meclis Başkanlığıyla birlikte bu önemli görevi sürdürmesine ve bu kadar geniş yetkilere sahip olmasına yönelik çeşitli itirazlar vardı.³⁸ Önce gizli oturum ardından yapılan açık oturumda Meclisin ezici çoğunluğu kanuna olumlu oy kullandı. Böylece Meclis, Başkomutanlık görevinin süresini üç ay daha uzattı.³⁹

Başkomutanlık Kanunu'nun üç aylık süresi doldu ve 2 Şubat 1922'de tekrar Meclisin gündemine geldi. Mecliste bazı mebuslar, Mustafa Kemal Paşa'ya verilen sorumlulukların çok geniş olduğundan söz ederek Paşa'nın yıpranacağını belirtip bu kadar geniş yetkilere karşı çıktılar.⁴⁰ Mecliste gerçekleştirilen gizli oturumun ardından 4 Şubat 1922'de yapılan açık oturumla bu kanunun tekrar uzatılmasına karar verildi.⁴¹

4 Mayıs'ta Başkomutanlık Kanunu TBMM'nin gizli oturumuyla tekrar müzakere edildi. Mecliste hararetli tartışmalar yaşandı.⁴² Neticede gizli yapılan müzakerelerin sonucunda kanunun süresi üç ay daha uzatıldı.⁴³ Fakat bu kanunun açık görüşmelerinde kanunun kabul edilmesi için gereken 161 oya ulaşamadı. 6 Mayıs'ta gizli bir oturum talep eden Mustafa Kemal Paşa, Mecliste oldukça sert bir konuşma yaptı. Paşa, öncelikle Meclisten böyle bir yasa ve yetki talebinde bulunmadığını, Meclisin yetkilerini de gasp etmeyi kesinlikle düşünmediğini ifade etti.⁴⁴ Mustafa Kemal Paşa'nın bu konuşmasıyla Meclisin havası değişti. Daha evvel kabul edilmeyen bu tasarı rahatlıkla yasalastı.⁴⁵

³⁷ TBMM, GCZ, D.1, c.II, İ.2, (5 Ağustos 1921), s. 180, Celil Bozkurt, "Millî Mücadele Döneminde Muhittin Baha Pars", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.56, (2015), s.18.

³⁸ TBMM, GCZ, D.1, c. II, (31 Teşrinievvel 1337), s.413-428.

³⁹ TBMM, Z.C., D.1, c.XIV, İ.102, (31 Teşrinievvel 1337), s.6.

⁴⁰ TBMM, GCZ, D.1, c. II, (2 Şubat 1338), s.676.

⁴¹ TBMM, ZC, D.1, c.XVI, İ.154, (4 Şubat 1338), s.204.

⁴² TBMM, GCZ, D.1, c. III, (4 Mayıs 1338), s.310-325.

⁴³ TBMM, GCZ, D.1, c. III, (4 Mayıs 1338), s.329.

⁴⁴ TBMM, GCZ, D.1, c. III, (6 Mayıs 1338), s.334-342.

⁴⁵ TBMM ZC, D.1, c.XIX, İ.40, (6 Mayıs 1338), s.528.

Mecliste bazı milletvekillerinin Başkomutanlık Yasası'na yönelik itirazları devam ediyordu.⁴⁶ Büyük Taarruz'un arifesinde Başkomutanlık Yasası tekrar Meclisin gündemine geldi. Mustafa Kemal Paşa, yasa kapsamında kendisine verilen bu kadar geniş yetkilerin kaldırılmasını talep etti.⁴⁷ Kanuna muhalif milletvekillerinin de desteğiyle 20 Temmuz 1922'de Mustafa Kemal Paşa'nın Başkomutanlık görevi süresiz uzatılırken Meclise ait yetkileri de iade edildi.⁴⁸ Böylece konu Meclisin gündeminden tamamen düştü. Savaş sona erdikten sonra da Başkomutanlık Kanunu'nun kaldırılmasına yönelik bir hukuki düzenleme yapılmadı. Fakat 29 Ekim 1923'te Mustafa Kemal Paşa, Cumhurbaşkanı seçilince görev ve sorumlulukları yeniden belirlendi. Bu sorumluluklar arasında Başkomutanlık Kanunu'ndan söz edilmediği için bu kanun yürürlükten kaldırılmış kabul edildi.

Meclis Mustafa Kemal Paşa'nın çaba, emek ve başarılarını takdir etmesini biliyordu. 19 Eylül 1921'de Meclis, Mustafa Kemal Paşa'ya "Mareşal" rütbesini ve "Gazi" unvanını verdi.⁴⁹ Büyük Taarruz'un zaferle neticelenmesi üzerine Meclis, 11 Eylül 1922'de Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'ya milletin ebedi şükranlarını ve minnet duygularını bildirdi.⁵⁰

Mustafa Kemal Paşa, Birinci Dönem Meclise Ankara milletvekili olarak katıldı. Meclis Reisi sıfatıyla oturumları yönetti. Başkomutanlık Yasası'ndan sonra da yasama görevlerine devam etti. Mustafa Kemal Paşa komisyonlarda, Meclis yönetiminde ve yasama faaliyetlerinde oldukça etkili bir mebus oldu. Bu dönem içerisinde 292 kez söz aldı. Farklı sıfatlarla 18 kanun teklifinde bulundu. Bazen yasama yılı açış konuşmasını yaptı, bazen gelişen siyasi olaylar hakkında Meclisi bilgilendirdi. Özellikle Meclis gizli oturumlarında Mustafa Kemal Paşa'yı daha aktif olarak görüyoruz. Bir taraftan Başkomutanlık Yasası çerçevesinde Meclisi bilgilendirirken diğer taraftan da savaşı başarıyla yönetti. Mustafa Kemal Paşa, bu dönemde gerçekleştirilen 177 gizli oturumda 164 kez söz aldı. Aynı zamanlarda ordunun da başında cephelerde bizzat görev yaptığı düşünülürse katıldığı Meclis oturumlarında ne kadar aktif olduğu çok daha iyi anlaşılır.

5.2. Ali Fuat Paşa (Cebesoy)

1882 tarihinde İstanbul'da doğdu. 1905'te Harp Okulunu bitirdi. Trablusgarp, Balkan ve Birinci Dünya Savaşlarına katıldı. 1917'de generalliğe yükseldi. Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'ya geçtiği ilk andan itibaren yanında yer aldı. Amasya Genelgesi'ni imzaladı. Batı Cephesi Komutanlığı, Moskova Büyükelçiliği ve TBMM yönetiminde bulundu. 1927'de Korgeneral rütbesinden emekli oldu.⁵¹

⁴⁶ Cebesoy, *Hatıralar*, s.28-29.

⁴⁷ TBMM, ZC, D.1, c.XXI, İ. 77, (20 Temmuz 1338) s.430-431.

⁴⁸ TBMM, ZC, D.1, c.XXI, İ. 77, (20 Temmuz 1338) s.435.

⁴⁹ TBMM, Z.C., D. 1, c.XII, İ.79, (19 Eylül 1337), s.263-264.

⁵⁰ TBMM, ZC, D.1, c.XXII, İ. 100, (11 Eylül 1338), s.620.

⁵¹ *İlk Meclis Anketi, Birinci Dönem TBMM Üyelerinin Gelecekte Bekledikleri*, Ankara: TBMM Yayınları, 2004, s.40.

Ali Fuad Paşa, Birinci Meclise seçimle gelen mebuslar arasındaydı. Fakat Paşa, dönem içerisinde yoğun iç ve dış görevler sebebiyle sık sık Ankara dışına çıkmak zorunda kaldığından Meclisin yasama faaliyetlerine yeterince katkı sağlayamadı. Ali Fuad Paşa, önce Geyve Cephesi'ne görevlendirildi. Bolu yöresindeki isyanları bastırdı. Bu görevden 23 Haziran'da döndü. 25 Haziran'da da Batı Cephesi Komutanlığına atanarak Eskişehir'e gönderildi. Bu görevini 20 Kasım 1920'de Moskova Büyükelçiliği görevi takip etti.⁵² Paşa Moskova görevinden 10 Mayıs 1921'de Ankara'ya döndü.

Ali Fuad Paşa, Meclise 2 Haziran 1921'de katıldı. Mecliste yaşanan ayrışmada Ali Fuad Paşa, birinci grubu tercih etti.⁵³ Paşa, Meclisteki milletvekilleri arasındaki görüş ayrılıklarını sona erdirip bütün mebusları birinci grup etrafında toplamak için büyük çaba gösterdi. Fakat bu çabalarında fazla başarılı olduğunu söylemek mümkün değildi.

29 Temmuz 1921'de Meclis, askerın Kurban Bayramı'nı tebrik etmek, askere moral vermek ve cephedeki askerler hakkında bilgi almak için bir komisyon kurdu. Ali Fuad Paşa'nın reisliğinde Mehmet Akif ve Atıf Beylerden oluşan bu komisyon, 1 Ağustos 1922'de cepheye gitti. Komisyon Batı Cephesi'ni ziyaret ederek askerlerle bir araya geldi. İncelemelerini tamamlayan bu komisyon, 9 Ağustos'ta Ankara'ya döndü.⁵⁴ Ali Fuad Paşa, cephe ve askerler hakkındaki görüşlerini 16 Ağustos'ta Meclis Genel Kurulunda paylaştı.⁵⁵

Ali Fuad Paşa 31 Ağustos'ta Hariciye Encümenine üye seçildi.⁵⁶ Meclis, 11 Aralık 1922'de Meclis İkinci Başkanlığı için seçime gitti. Bu seçimlere Ali Fuad Cebesoy'la Kazım Karabekir aday oldular. 11 Aralık'ta yapılan bu seçimlere 192 milletvekili katıldı. Milletvekillerinden 117'sinin desteğini alan Ali Fuat Paşa, seçimleri kazandı. Fakat Paşa, yapılan bu seçimden pek memnun olmadı. Öncelikle Meclisten yeterli oy alamadığını ardından çocukluk arkadaşı Kazım Karabekir'le böyle bir rekabete girmiş olmak gibi bir durumun ortaya çıkmasından çok rahatsız olduğunu söyledi. Ali Fuad Paşa bu seçimi kabul etmediğini belirterek görevinden istifa etti.⁵⁷ Bu gelişme üzerine söz alan Kazım Karabekir Paşa, üzerinde ağır askerî sorumluluklar bulunduğundan söz ederek adaylıktan çekildiğini ilan etti.⁵⁸ 13 Aralık'ta tekrarlanan seçimde Ali Fuad Paşa, 118 oy alarak Meclis İkinci Başkanlığına seçildi⁵⁹. Paşa bu görevine 1 Mart 1923'te yapılan seçimlere kadar devam etti.⁶⁰

⁵² TBMM, ZC, D.1, c. V, İ.100, (20 Kasım 1920), s. 458.

⁵³ Demirel, *Birinci Meclis*, s.120.

⁵⁴ Cebesoy, *Hatıralar*, s.46-47.

⁵⁵ TBMM, ZC, D.1, c. XXII, İ. 85, (16 Ağustos 1338), s.170.

⁵⁶ TBMM, ZC, D.1, c. XXII, İ. 94, (31 Ağustos 1338), s.445.

⁵⁷ TBMM ZC, D.1, c.XXV, İ. 154, (11 Aralık 1338), s.337.

⁵⁸ TBMM ZC, D.1, c.XXV, İ. 154, (11 Aralık 1338), s.335.

⁵⁹ Cebesoy, *Hatıralar*, s.212.

⁶⁰ Çoker, *Parlamento*, c.III, s.75-76.

Milletvekili olarak Ali Fuad Paşa, memleketin öncelikle siyasetten başlayarak büyük bir değişim içerisine girmesi gerektiğini, üniversitelerin yapılandırılarak modern eğitimin yaygınlaşmasını, lüks ve gösterişten uzak bir hayatın üzerinde durulması gerektiğini düşünüyordu. Kültürün geliştirilerek korunması, sosyal ve ekonomik yapının modernleşmesinin kaçınılmaz bir gerçek olduğunu savunuyordu.⁶¹ Kısacası Paşa, mevcut durumun sürdürülebilir olmadığını savaştan sonra büyük bir toplumsal değişim ve gelişime ihtiyaç olduğuna inanıyordu.

Ali Fuad Paşa, görev yaptığı dönem içerisinde Mecliste fazla aktif bir milletvekili olamadı. Şüphesiz yurt içi ve yurt dışı görevleri sebebiyle sıklıkla Ankara'dan ayrılmak zorunda kalması da bu performansını etkiledi. Ali Fuad Paşa, Meclis İkinci Başkanlığına getirilince yasama faaliyetlerine daha fazla katkı sağlamaya başladı. Fakat dönemin tamamına bakıldığında Paşa, Mecliste 11 kez söz aldı, 2 kez kanun teklifinde bulundu. Bu çabaları da idari görevine bağlı olarak ortaya çıkmış doğal sonuçlardı.

5.3. Hacı Atıf Efendi (Taşpınar)

1858 Ankara doğumludur. Medresede eğitim gördü. Ankara Rüştüyesini tamamladı. Medreselerde müderrislik yaptı. Mahkemelerde çeşitli görevler aldı. İl Genel Meclis üyesi ve son dönem Osmanlı Meclis-i Mebûsanda Ankara mebusluğu yaptı.

Hacı Atıf Efendi, ilk günden itibaren Millî Mücadele'ye büyük destek verdi. Heyet-i Temsiliyenin kararına uyarak İstanbul'dan gelerek 2 Haziran 1920'de Meclise katıldı. Mecliste Şer'îye ve Evkaf Komisyonuna başkanlık yaptı. Bu görevinden 9 Şubat 1922'de istifa ederek ayrıldı.⁶² Hacı Atıf Efendi, 28 Mart 1923'te Meclis Başkanlığına milletvekilliğinde ayrılmak için dilekçe verdi.⁶³ Dilekçesinde Atıf Efendi, Şer'îye Vekâleti tarafından Merkez Müftülüğüne tayin edildiğini, kanuna göre müftülük ile mebusluğu aynı zamanda yürütemeyeceğinden müftülüğü tercih ettiğini bildirdi. Atıf Efendi'nin bu tercihi Meclis tarafından uygun görülerek istifası kabul edildi.⁶⁴

Hacı Atıf Efendi, Meclis çalışmalarında Birinci Grup içerisinde yer aldı.⁶⁵ Mecliste fazla etkili ve aktif bir milletvekili değildi. Genel Kurulda 13 kez söz aldı, 4 kanun teklifi ve takrime imza attı. 1 soru önergesi verdi. Sessiz ve sakin bir mebusluk yaptı.

5.4. Hacı Mustafa Efendi (Beynam)

1866 Ankara'da doğdu. Medrese eğitimini tamamladıktan sonra müderrislik icazetnamesini aldı. Çeşitli medreselerde müderris olarak görevler yaptı. Osmanlı Meclis-i Mebûsanda I. ve II. dönemlerde Ankara mebusu olarak yer aldı. Millî

⁶¹ *İlk Meclis Anketi*, s.40.

⁶² TBMM, ZC, D.1, c. XVI, İ.158, (11 Şubat 1338), s.275.

⁶³ TBMM ZC, D.1, c. XXVIII, İ.12, (28 Mart 1339), s.224.

⁶⁴ TBMM ZC, D.1, c. XXVIII, İ.13, (29 Mart 1339), s.233.

⁶⁵ Demirel, *Birinci Meclis*, s.120.

Mücadele'ye katılarak Kuvâ-yı Milliyeye destek verdi. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinde çalıştı. Milletvekilliği sona erdiğinde medreseye dönerek müderrislik görevine devam etti. Medreseler kapatıldıktan sonra vaizlik yaptı.

Hacı Mustafa Efendi, Birinci TBMM için yapılan seçimlere aday oldu. Seçimlerde Ankara milletvekili seçildi. 23 Nisan'da açılan Mecliste İrşad⁶⁶, Şeriye ve Evkaf Komisyonlarında çalıştı. Sakarya Savaşı öncesinde askere moral vermek için kurulan komisyonlarda görev aldı. Askerin durumu ve cephedeki gelişmeler hakkında Meclise bilgiler veren heyette çalışmalar yaptı.⁶⁷

Hacı Mustafa Efendi, Meclisin oldukça etkin ve aktif milletvekillerinden birisiydi. Genel Kurulda 234 kez söz aldı. 37 kanun teklifi ve tahrir verdi. 4 soru önergesi sundu. Hacı Mustafa Efendi, Mecliste yasama çalışmalarına önce Birinci Grupta yer alırken daha sonra bu gruptan ayrılarak bağımsız kalmayı tercih etti.⁶⁸

5.5. Mustafa Hilmi Bey (Çayırhoğlu)

1867 Ankara/ Beypazarı'nda doğdu. Tarım ve ticaretle ilgilendi. Osmanlı Meclis-i Mebûsanın son iki döneminde yer aldı. Millî Mücadele'ye destek verdi. Ankara'da kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin yönetimine katıldı. Heyet-i Temsiliyenin talimatıyla İstanbul'dan Ankara'ya geldi. I. Dönem ve II. Dönem Mecliste mebusluk yaptı. Mebusluk görev süresi sona erince memleketine işlerinin başına döndü.

Mustafa Hilmi Bey, 3 Temmuz 1920'de Meclise katıldı. Meclis tarafından 11 Ağustos'ta halkın Millî Mücadele konusunda uyarılması ve bilgilendirilmesi için kurulan komisyonlarda çalışmalar yaptı. 17 Ağustos'ta Mecliste kurulan Tekâlif-i Milliye Komisyonunda görev aldı.⁶⁹ Mustafa Hilmi Bey, Mecliste Birinci Grup içerisinde yer aldı.⁷⁰ Görev yaptığı süre içerisinde fazla aktif bir mebus olmadı. Genel Kurulda 2 kez söz aldı. 9 kez kanun teklifi ve kanun tahririne imza attı.

5.6. Ahmet Rüstem Bey (Bilinski)

1862 Midilli'de doğdu. Babası Polonyalı annesi İngiliz'dir. Eğitim hayatına İzmir'de başladı İstanbul'da sürdürdü. Avusturya Lemberg Siyasal Bilgiler Okulunda tamamladı. Fransızca, Almanca, İngilizce, Lehçe, İtalyanca, Rumca, Arapça ve Farsça dillerini öğrendi.⁷¹ 1882'de Dışişleri Bakanlığında göreve başladı. Çeşitli diplomatik vazifelerden sonra I. Dünya Savaşı esnasında Washington Büyükelçiliğine getirildi. ABD'de Osmanlı

⁶⁶ TBMM ZC, D.1, c.XXVIII, İ.7, (8 Mart 1339), s. 43.

⁶⁷ TBMM, D.1, c.XI, İ.55, (24 Temmuz 1337), s.356.

⁶⁸ Demirel, *Birinci Meclis*, s.130.

⁶⁹ Çoker, *Parlamento*, c.III, s.81.

⁷⁰ Demirel, *Birinci Meclis*, s.120.

⁷¹ Şenol Kantarcı, "Osmanlı'da Onurlu Bir Diplomat ve Millî Mücadele'nin Önemli Siması: Ahmed Rüstem Bey", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 42, (2008), s. 251.

aleyhinde yürütülen Ermeni propagandalarına karşı mücadele ettiği için Başkan Wilson'la diplomatik kriz yaşadı. Bu sebeple Washington Büyükelçilik görevini fazla uzun süreli devam ettiremedi İstanbul'a döndü.

17 Eylül 1919'da İstanbul'dan Sivas'a geçti.⁷² Sivas Kongresi'ne katıldı. Kongrede Heyet-i Temsiliye İstişârî Üyesi (Danışman) oldu. Mustafa Kemal'le birlikte 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelen heyet içerisinde yer aldı.⁷³

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Ahmet Rüstem Bey'i Son Osmanlı Meclis-i Mebûsanına Çorum'dan milletvekilli adayı gösterdi.⁷⁴ Fakat Rüstem Bey, bu seçimlerde başarısız oldu. Bir ara Yozgat'tan aday gösterilmesi düşünüldüyse de⁷⁵ son anda Ankara'dan aday olarak milletvekili seçildi.⁷⁶ Bu Meclisin feshiyle birlikte 3 Haziran 1920'de İstanbul'dan Ankara'ya gelerek yeni Meclise katıldı.

Ahmet Rüstem Efendi, Meclis Dışişleri Komisyonunda üyelik yaptı. Meclis Genel Kurulunu hiç kullanmadığı gibi yasama faaliyetlerine de bir katkısı olmadı. Çünkü Rüstem Efendi, 14 Temmuz 1920'de Paris'te⁷⁷ 16 Ağustos 1920'de Moskova'da diplomatik müzakereler yürüttü.⁷⁸ Meclis Başkanı Mustafa Kemal'e dış politikada danışmanlık görevinde bulundu.

Rüstem Bey, kültürlü ve vatansever bir kişilikti. Fakat ikili ilişkilerde sorunlar yaşıyordu. Meclisin açıldığı ilk zamanlarda Mustafa Kemal Paşa'yla yaşadığı bir yanlış anlama üzerine Mustafa Kemal'i düelloya davet etti. Güçlkle ikna edilerek bu düellodan vazgeçirildi.⁷⁹ Duygusal ve aşırı alıngan bir yapısı vardı. Yine Mustafa Kemal'le yaşadığı basit bir görüş ayrılığı üzerine mebusluktan istifa etmek istedi. Bu istifa 8 Eylül 1920'de Meclisin gündemine geldi. Rüstem Bey, istifa dilekçesinde, İstanbul'da "Mahkeme-i Âlem Huzurunda Türkiye" isimli bir kitap yayınladığını sınırlı sayıda basılan bu kitaptan arzu ettiği neticeleri alamadığını söyledi. Rüstem Bey, İtalya'ya gidip bu kitabı yeniden bastırarak Türkiye'ye daha fazla hizmet etmek istediğini söyledi. Ayrıca çok iyi düzeyde Fransızca ve İngilizce bildiğinden Avrupa ve Amerika'da gazete ve mecmualarda Millî Mücadele lehinde yazılar yayınlarak ülkesine daha fazla hizmet edebileceğini ifade etti. Bu sebeplerle istifa dilekçesinin Meclis tarafından kabul edilmesini istedi. Rüstem

⁷² Süleyman Beyoğlu, "Millî Mücadele'nin Az Bilinen Bir Siması: Ahmed Rüstem Bey (Alfred Bilinski 1862-1935)", *Tarih Dergisi*, S.46, (2009), s.323.

⁷³ Kansu, *Atatürk*, s.501.

⁷⁴ Mustafa Kemal Atatürk, *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.IV, Haz. Komisyon, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2007, s.286.

⁷⁵ Beyoğlu, *Rüstem*, s.325.

⁷⁶ Komisyon, *TBMM Albümü*, s. 10; Atatürk, *Bütün Eserleri*, c.V, s.137.

⁷⁷ Bilal N. Şimşir, *İngiliz Belgelerinde Atatürk (1919-1938)*, c.II, Ankara: TTK Yayınları, 1975, s.213.

⁷⁸ Şimşir, *İngiliz Belgeleri*, s.275.

⁷⁹ Kalabalık bir grupla Rüstem Bey, yemek yerken yemek esnasında sigara yaktı. Mustafa Kemal, sigara için acele etmemesini yemeğine devam etmesini tavsiye etti. Sigarasını söndüren Rüstem Bey, Mustafa Kemal'in bu sözlerinden alınarak yemek salonunu terk etti. Kırılan onurunu telafi için Mustafa Kemal'i düelloya davet etti. Mustafa Kemal bu olayı ciddiye almadı. Arabulucuların müdahalesiyle Rüstem Bey'in gönlü alındı. Darginliğe son verildi. Kansu, *Atatürk*, s.509-5011.

Bey'in gıyabında gerçekleştirilen Meclis oturumunda mebuslar, Rüstem Bey'in ileri sürdüğü bu gerekçelerin gerçekçi olmadığını çünkü basın ve yayın işlerini mebus olarak da yerine getirebileceğini söylediler. Fakat Rüstem Bey'in müzakerelere katılmaması ve istifasında ısrarlı olması üzerine milletvekilleri oy çokluğuyla Rüstem Bey'in istifa dilekçesini kabul ettiler.⁸⁰ Böylece Rüstem Bey, yasama faaliyetlerinden tamamen koparak Ankara'dan ayrıldı.

5.7. Ömer Mümtaz Bey (Tanbi)

1859 Kafkasya'nın Adıgey yöresinde doğdu. Rüştüeyi Ankara'da okudu. Polisliği tercih ederek yurdun muhtelif şehirlerinde görevler yaptı. Konya Polis Müdürlüğünde bulundu. Kütahya, Yozgat ve Lazistan vilayetlerde mutasarrıflık yaptı. Meclis-i Mebûsanın III. döneminde Ankara Mebusluğuna seçildi. Yunanlıların İzmir'e çıkışıyla birlikte Millî Mücadele'ye katıldı. Ankara'da kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin yönetiminde yer aldı. Sivas Kongresi'ne Ankara delegesi olarak katıldı. Heyet-i Temsiliye üyeliğine seçildi. Son Osmanlı Meclisinde de Ankara'yı temsil etti.⁸¹

Ömer Mümtaz Bey, TBMM'nin açılmasıyla birlikte Ankara'da yeni Meclise katıldı. 21 Temmuz 1920'de Genel kurulda ismi okunarak görevine başladı. Mecliste Anayasa ve İçtüzük Komisyonlarında çalıştı.⁸² Ömer Mümtaz Bey, Mecliste Birinci Grup içerisinde yer aldı.⁸³ Meclisin sessiz mebusları arasındaydı. Genel kurulda 3 kez söz aldı. 8 kanun teklifi ve takrime imza attı.

5.8. Şakir Bey (Kınacı)

1875'te Ankara doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankara Rüştüyesinde tamamladı. Ticaretle ilgilendi. Ankara Ticaret Odasına Başkanlık yaptı. Siyasete geçti. Ankara Belediye Meclisinde yer aldı. Belediye Başkanı seçildi. Millî Mücadele'yi destekledi. Mecliste dört dönem Ankara Milletvekilliği yaptı.

Ankara Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine katıldı.⁸⁴ Mustafa Kemal Paşa, 27 Aralık'ta Ankara'ya geldiğinde yanında yer aldı. Büyük Millet Meclisine mebus olmak için aday oldu. 1 Nisan 1920'de yapılan seçimlerde Ankara'dan mebus seçildi. 23 Nisan 1920'de Meclisin açılışında yer aldı. Mecliste İktisat ve Tekâlif-i Milliye Komisyonlarında çalıştı.⁸⁵ Şakir Bey, Mecliste Birinci Grubu tercih etti.⁸⁶ Şakir Bey, Meclisin sessiz milletvekillerindendi. Genel kurulda söz almadı. Fakat 11 kez kanun tekliflerine ve takrirlere imza attı.

⁸⁰ TBMM, ZC, D.1, c.IV, İ.64, (8 Eylül 1920), s. 4-5; Çoker, *Parlamento*, c.III, s. 71-72; Mazhar Müfit Kansu, Rüstem Bey'in "bir hiç yüzünden" Mustafa Kemal'e küserek İstanbul'a gittiğini belirtmektedir. Kansu, Atatürk, s 510-511.

⁸¹ TBMM Arşivi, Tercüme-i hal kâğıdı

⁸² TBMM, ZC, D.1, c. XXI, İ. 62, (25 Haziran 1338), s.39.

⁸³ Demirel, *Birinci Meclis*, s.120.

⁸⁴ Komisyon, *TBMM Albümü*, s.11.

⁸⁵ TBMM, ZC, D.1, c.XIV, İ.108, (10 Kasım 1337), s. 147; Çoker, *Parlamento*, c.III, s.100.

⁸⁶ Demirel, *Birinci Meclis*, s.120.

5.9. Şemsettin Efendi (Bayramoğlu)

1883'te Ankara'da doğdu. Ankara ve İstanbul'da medrese eğitimi aldı. 20 Mayıs 1920'de Hacı Bayram-ı Veli Tekkesi'ne babasının yerine postnişin oldu. Bu görevini 1925 tarihli Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması Kanunu'na kadar sürdürdü. Ankara Vilayeti Daimî Encümenliğinde bulundu. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine üye oldu⁸⁷. Mustafa Kemal, 27 Aralık'ta Ankara'ya geldiğinde yanında yer alarak Millî Mücadele'de önemli hizmetler yaptı.

TBMM'nin birinci döneminde Ankara milletvekilliğine aday oldu. 1 Nisan 1920'de yapılan seçimlerde başarılı olarak 23 Nisan'da açılan Mecliste yerini aldı. Meclis çalışmalarını Birinci Grup içerisinde sürdürdü. Fakat daha sonra bu gruptan ayrılarak çalışmalarına bağımsız devam etti.⁸⁸ Mecliste Layiha Encümeninde⁸⁹, Hariciye Encümeninde⁹⁰ ve İrşat Encümeninde çalıştı.⁹¹ Şemsettin Efendi, memleketin selametini, ciddi, samimi ve namuslu bir idarenin kurularak milletin hukukuna son derece saygı ve hürmet gösterilmesinde görüyordu.⁹² Şemsettin Efendi, Meclisin sessiz milletvekillerindendi. Genel kurulda 4 kez söz aldı. 31 kanun teklifi ve takrire imza attı.

6. Sonuç

Uzun yıllardır devam eden savaşıardan bunalan Ankaralılar, Mustafa Kemal'in başlattığı ulusal direniş ve Millî Mücadele'yi büyük bir heyecanla karşıladılar. İlk günden itibaren Mustafa Kemal Paşa'ya büyük destek verdiler. Mustafa Kemal Paşa'da Ankaralıların bu ilgisini karşılıksız bırakmadı. Ankara'yı Millî Mücadele'nin merkezi yaptı.

Ankara adına son Osmanlı parlamentosunda görev yapan mebuslarla birlikte 9 milletvekili yeni Mecliste görev aldı. Bu milletvekilleri arasında Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın de yer alması şehir adına büyük onurdu. Ayrıca daha evvel Ankara'da 20. Kolordu Komutanlığı yapmış olan Ali Fuad Paşa'da Ankara mebusluğunu tercih etti.

Parlamento tarihimizde Birinci Meclisin çok özel bir yeri vardı. Millî Mücadele'nin sorumluluğunu üstlenen, çoğulcu ve son derece demokratik olan bu Mecliste, siyasi partiler yoktu fakat inanılmaz tartışmalar, kavgalar ve müzakereler vardı. Bu tartışmalarla ülke kaderine taalluk eden meselelerde genel mutabakat sağlanarak memleketin faydasına en doğru kararlar alındı. Böylece Millî Mücadele zaferle sonuçlandı. Cumhuriyet'e giden yol açıldı.

⁸⁷ Komisyon, *TBMM Albümü*, s.11.

⁸⁸ Demirel, *Birinci Meclis*, s.130.

⁸⁹ TBMM, ZC, D.1, c. XIV, İ.106, (7 Kasım 1337), s. 93.

⁹⁰ TBMM, ZC, D.1, c. XX, İ.49, (7 Haziran 1338), s.216,

⁹¹ TBMM ZC, D.1, c.XXVIII, İ.7, (8 Mart 1339), s.43.

⁹² *İlk Meclis Anketi*, s.42.

Mustafa Kemal'in Meclis Başkanı, Ali Fuad Paşa'nın Meclis İkinci Başkanı olarak görev yaptığı bu dönem Ankara milletvekilleri arasında en aktifi Hacı Mustafa Efendi'ydi. Dört yasama yılının bütün oturumlarını yakından takip ederek sıklıkla genel kurulu kullanmış, müzakerelerde aktif yer alarak yasamaya büyük katkı sağlamış gayretli bir mebusu. Meclisin en sessiz milletvekili Alfred Ahmet Rüstem Bey'di. Meclis genel kurulunu hiç kullanmamış, hiçbir yasama faaliyetine de katkı sağlamamıştı. Fakat Ahmet Rüstem Bey, ihtisas alanına bağlı olarak Meclisin dış ilişkilerinde önemli roller üstlenmiş, yayınladığı eserlerle Millî Mücadele'nin haklılığını tüm dünyaya anlatmaya çalışmış önemli bir vatanseverdi. Ankara adına Mecliste yer alan bütün mebuslar son derece vatansever duygularla çalışmış, uzmanlık alanlarına bağlı olarak Meclisin çeşitli komisyonlarında önemli görevler üstlenmişlerdi.

Ankara adına görev yapan mebuslar çeşitli meslek gruplarından geliyordu. Bu mebusların ikisi asker, biri diplomat, biri polis kökenliydi. İkisi tarım ve ticaretle meşgul oldu. Fakat geriye kalan üç mebus medrese kökenli ulemadan geliyordu. Bu üç kişi arasında yer alan Şemsettin Efendi, Hacı Bayramı Veli Tekkesi'nin şeyhliğini yapıyordu. Bütün milletvekilleri ilk günden itibaren Millî Mücadele'yi destekleyerek ülkenin bağımsızlığı için çabaladılar.

Kaynaklar / References

Arşiv Kaynakları ve Resmî Belgeler

TBMM Arşivi

TBMM Zabıt Ceridesi Tutanakları (TBMM ZC)

TBMM Gizli Celse Tutanakları (TBMM GCT)

Atatürk Mustafa Kemal, *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, c.II, Ankara: Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, 1989

Atatürk, Mustafa Kemal, *Nutuk*, c.I-II, İstanbul: MEB Yayınları, 1970

Atatürk, Mustafa Kemal, *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, c.IV- V, Haz. Komisyon, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2007

Hatıra ve Tetkik Eserler

Abidin, Hayrettin, *Tarihte Ankara-İstiklâl Harbi ve Bursa Hatıraları*, Ankara: Suhulet Yayınları, 1934.

Beyoğlu, Süleyman, "Millî Mücadele'nin Az Bilinen Bir Siması: Ahmed Rüstem Bey (Alfred Bilinski 1862-1935)", *Tarih Dergisi*, S.46, (2009), s.319-335.

Bozkurt, Celil, "Millî Mücadele Döneminde Muhittin Baha Pars", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.56, (Bahar 2015), s.11-32.

Cebesoy, Ali Fuat, *Gl. Ali Fuat Cebesoy'un Siyasi Hatıraları*, İstanbul: Vatan Neşriyat, 1957.

Çelebi, Ercan, "1921 Anayasası'nın Uygulanmasına İlişkin Değerlendirme ve Tespitler", *Belgi*, S.22, (Yaz 2021/II), s.75-93.

Çevik, Zeki, *Millî Mücadele'de "Müdafaa-i Hukuk'tan Halk Fırkası'na" Geçiş (1918-1923)*, Ankara: ATAM Yay., 2002.

Çoker, Fahri, *Türk Parlamento Tarihi Millî Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923*, c. III, Ankara: TBMM Vakfı Yay., 1995.

Demirel, Ahmet, *Birinci Mecliste Muhalefet*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.

Demirel, Ahmet, *İlk Meclisin Vekilleri (Millî Mücadele Döneminde Seçimler)*, İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2010.

Erdoğan, Abdülkerim – Günel, Gökçe, *İstiklâl Savaşında Ankara*, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2007.

Bayramoğlu, Fuat, "Millî Mücadele Yıllarında Ankara", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 9/27, (1993), s.485-492.

Galanti, Avram, *Ankara Tarihi I-II*, Ankara: Çağlar Yayınları, 2005.

Güneş, İhsan, "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nden Halk Fırkası'na Geçiş", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 3/8, (1987), s.427-442.

Gürler, Hamdi, *Paşaların Gözüyle Millî Mücadele*, Ankara: Vadi Yayınları, 2007.

- İlk Meclis Anketi, Birinci Dönem TBMM Üyelerinin Gelecekte Bekledikleri*, Ankara: TBMM Yayınları, 2004.
- Kansu, Mazhar Müfit, *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber*, c.II, Ankara: TTK Yayınları, 1986.
- Kantarıcı, Şenol, "Osmanlı'da Onurlu Bir Diplomat ve Millî Mücadele'nin Önemli Siması: Ahmed Rüstem Bey", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 42, (Kasım 2008), s.247-285.
- Karabrahimoğlu, Sacit, *Türkiye Büyük Millet Meclisi*, Ankara: Ege Matbaası, 1968.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin, "Mustafa Kemal Paşa-Erzurum İlişkileri Üzerine Belgeler (1919-1920)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 7/20, (Mart 1991), s.224-266.
- Kocatürk, Utkan, *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, Ankara: ATAM Yay., 2007.
- Komisyona, *TBMM Albümü 1920-2010*, c. I, Ankara: TBMM Yay., 2010.
- Mihçı, Sebahaddin, "İstatistiklerle Son Osmanlı Meclis-i Mebûsanı", *Tarihin Peşinde*, S. 4, (2010), s.185-222.
- Nadi, Yunus, *Ankara'nın İlk Günleri*, Sel Yayınları, İstanbul 1955.
- Nadi, Yunus, *Birinci Büyük Millet Meclisi*, İstanbul: Sel Yayınları, 1955.
- Oğuz, Aytepe, "85. Yılında Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'ya Gelişi", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.29-30, (2002), s.31-38.
- Selek, Sebahattin, *Anadolu İhtilali*, c. I, İstanbul: Kastaş Yayınları, 1987.
- Şengil, Mizyal Karaçam, *Birinci Dönem TBMM'de Düşünce Akımları (1920)*, İstanbul: Cem Yayınları, 1996.
- Şimşir, Bilal N., *Ankara... Ankara... Bir Başkent'in Doğuşu*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2006.
- Şimşir, Bilal N., *İngiliz Belgelerinde Atatürk (1919-1938)*, c.II, Ankara: TTK Yayınları, 1975.
- Tansel, Selahattin, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, c.III, Ankara: MEB Yayınları, 1978.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, *İlk Meclis*, İstanbul: Cumhuriyet Yayınları, 1999.

Yazar Hakkında / About Author

**Doç. Dr. Şerif DEMİR | Kastamonu Üniversitesi |
tanzimat1839[at]gmail.com | ORCID: 0000-0002-6831-2188**

12 Kasım 1974'de Gebze'de doğdu. 1996'da Yüzüncü Yıl Üniversitesinde Tarih alanında lisans eğitimi aldı. Aynı üniversitede 1999 Yakınçağ ve 2002'de Cumhuriyet Tarihinde yüksek lisans yaptı. Marmara Üniversitesi'nde başladığı doktora çalışmasını 2009'da tamamladı. 1996-1997 öğretmenlik, 1997-1999 Araştırma Görevlisi, 2000-2009 öğretmenlik görevlerinde bulundu. 2009'de Siirt Üniversitesine öğretim üyesi olarak geçti. Bu dönemde bölüm başkanlığı, dekan yardımcılığı, enstitü müdürlüğü ve meslek yüksekokulu müdürlüğü yaptı. 2010 yılında "Türk Siyasi Tarihinde Adnan Menderes" isimli ilk kitabı yayınladı. Bu çalışmayı 2011'de "Düello Menderes ve İnönü" izledi. 2016'de "Cumhuriyet Döneminde Siirt" ve 2020'de "Türkiye'de Askeri Darbeler ve Vesayet" isimli çalışmaları yayınlandı. 2011'de "Bir Liderin Doğuşu: Adnan Menderes (1945-1954)" isimli eseri Aydın Adnan Menderes Üniversitesi tarafından makale yarışmasında birincilik ödülüne layık görüldü. 2022'den beri Kastamonu Üniversitesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak son dönem siyasi olaylar üzerine çalışmalarına devam etmektedir.

**Assoc. Prof. Dr. Şerif DEMİR | Kastamonu University |
tanzimat1839[at]gmail.com | ORCID: 0000-0002-6831-2188**

He was born on November 12, 1974 in Gebze. He received his undergraduate education in History at Yüzüncü Yıl University in 1996. He completed his master's degree in Modern History in 1999 and Republic History in 2002 at the same university. He completed his doctoral study, which he started at Marmara University, in 2009. He worked as a teacher in 1996-1997, as a research assistant in 1997-1999, and as a teacher in 2000-2009. He moved to Siirt University as a faculty member in 2009. During this period, he served as department head, vice dean, institute director and vocational school director. He published his first book titled "Adnan Menderes in Turkish Political History" in 2010. This work was followed by "Düello Menderes and İnönü" in 2011. His works titled "Siirt in the Republican Era" were published in 2016 and "Military Coups and Tutelage in Türkiye" was published in 2020. In 2011, his work titled "The Birth of a Leader: Adnan Menderes (1945-1954)" was awarded the first prize in the article competition by Aydın Adnan Menderes University. He has been working as a lecturer at Kastamonu University, Department of History since 2022, continuing his studies on recent political events.